

Soffecio

**Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası
Orta ixtisas musiqi məktəb-studiyası**

Lalə DADASOVA

**S O L F E C İ O
(birsəslilik)**

**Musiqi və incəsənət məktəblərinin
V – VII sinif şagirdləri üçün
dərs vəsaiti**

**Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
16 may 2014-cü il tarixli 598 №-li əmri ilə
təsdiq edilmiş işdir.**

BAKİ –2020

Dərs vəsaiti Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının
Orta İxtisas Musiqi məktəb-studiyasında hazırlanmışdır

Elmi redaktorlar: SSRİ-nin və Azərbaycan Respublikasının
Xalq artisti, professor.
Fərhad Bədəlbəyli

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar İncəsənət xadimi,
sənətşünaslıq doktoru, professor
Tərlan Seyidov

Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası
“Musiqi nəzəriyyəsi” kafedrasının dosenti, əməkdar
müəllim Lalə Oruc qızı Dadaşova tərəfindən tərtib edilən
“Solfecio” dərs vəsaiti BMA-nın musiqi təhsilinin
metodikası sahəsindəki əsaslı *elmi-eksperimental
laboratoriyası olan Məktəb-studiyada hazırlanmışdır.*
Dünya və milli musiqi nümunələrini və eləcə də Azərbaycan
xalq musiqisi ladlarının mərhələli mənimsənilməsinə
yönəldilmiş bölmələri ehtiva edən universal “Solfecio”
dərsliyinin yaranma layihəsinin ideya müəllifi BMA-nın
Məktəb-studiyasının rəhbəri, professor Tərlan Seyidovdur.

M e t o d i k i z a h a t

Pesəkar musiqi təliminin əsas və həllədici şərti – musiqili eşitmə qabiliyyətinin mövcud olmasıdır. Uşaq musiqi məktəbindən başlayaraq, daha sonra orta ixtisas və Ali musiqi ocaqlarında, əsasında daha çox genetik səviyyəli bu keyfiyyətin məqsədyönlü inkişafı və təkmilləşməsi – «Solfecio» kursunun başlıca məqsədini təşkil edir.

Musiqili eşitmənin formalaşması bir çox praktiki çalışmalar əsasında baş verir, lakin onların arasında canlılığı ilə, özündə daha çox yaradıcı xüsusiyyətləri cəmləşdirən məhz solfecio məşğələləridir. Həmin məşğələlər zamanı istifadə oluna biləcək musiqi materialının müxtəlif dövr və ölkələri, fərqli üslubları əhatə edən nümunələr üzərində aparılması – uğurlu nəticələr gətirən solfecio təliminin əsas amillərindəndir. Uzun zaman Respublikamızda tədris olunan Solfecio fənni ötən əsrin 30-70-ci illərində keçmiş sovet məkanında nəşr olunmuş məcmuələrə, üzündən oxuma və imla dərsliklərinə əsaslanırdı. Moskva, Leninqrad, Kiyev konservatoriyalarının tanınmış mütxəssisləri tərəfindən tərtib olunmuş, bəziləri bu gün də metodiki dəyərini itirməmiş həmin dərs vəsaitləri əsas etibarı ilə rus, ukrayna və digər xalqların melodiyaları üzərində qurulmuşlar. Bu səbəbdən Azərbaycanda fəaliyyət göstərən onlarla musiqi məktəblərinin şagirdləri solfecio dərslerində milli musiqi, milli lad mühitindən bir növ «təcrid» edilərək həm müəyyən intonasiyalı çətinliklər ilə qarşılaşır, həm də və ən əsası – Azərbaycan musiqisini «kökündən» – lad səviyyəsindən öyrənmək imkanından məhrum edilirdi. Halbuki, məhz xalq musiqisi və klassik tərzli bəstəkar musiqisi uşaq və gənclərdə bədii zövgün hərtərəfli inkişafı, vətənpərvərlik hissinin və gözəllik anlayışının formalaşması üçün əsaslı zəmin yaradır.

Respublikamızda müxtəlif illərdə tanınmış nəzəriyyəçi və bəstəkarlar tərəfindən, daxilində milli musiqimizi ehtiva edən, solfecio kursuna aid bir-neçə dərs vəsaiti tərtib olunmuşdur: F.Səmədova, F.Zeynalova – Azərbaycan ladları əsasında solfecio. B., 1948/1997; G.Burşteyn – Dvuxqolosnoye solfedjio. B., 1960; N.Bağirov – Bir və ikisəslı musiqi imlələri. B., 1983; Z.Bakixanova, Ç.Hüseynova – Solfecio. Azərbaycan xalq və professional musiqi nümunələri əsasında. B., 1988; R.Həsənova – Solfecio. B., 2002.

Təqdim etdiyimiz yeni «Solfecio» dərs vəsaitinin konsepsiyası – musiqi və incəsənət məktəbləri şagirdlərini addım-addım ecaskar milli musiqi aləminə və dünya musiqi xəzinəsinə cəlb etmək, musiqinin gözəlliklərini və nəzəri sirlərini, medodik dövriyyələrin spesifik xüsusiyyətlərini, lad özünəməxsusluğunu dərk etdirməkdən ibarətdir. «Solfecio»nın metodik əsasını, onun ana xəttini – ibtidai və orta ixtisas musiqi məktəblərinin solfecio fənni üzrə Proqramı zəminində milli lad duyumunun, lad hissinin formalaşması və təkmilləşməsi təşkil edir.

Azərbaycan ladlarının hər birinin koloritini, çalarını eşitmək, buradaki səslərarası bağlılığı hafizədə saxlayıb, onu «fizioloji» səviyyədə hiss etmək bacarığının tərbiyyəsi – uzun müddətli prosesdir və bu proses məntiqli bir sistemə bağlı olmalıdır. Bunu nəzərə alaraq hazırkı «Solfecio»da milli musiqimizə aid oxuma nümunələri və çalışmalarını məhz belə dəyarlı metodik işlənməyə – professor Fərhad Bədəlbəyli və professor Tərlan Seyidov tərəfindən yazılmış «Üzeyir Hacıbəylinin elmi sistemi əsasında milli lad təfəkkürünün inkişafı Proqramı»na istinad edərək hər tədris mərhələsinə müvafiq olan lad-intonasiya və ritmik yeniliklərinin qarvanılması həmin Proqramda müəyyən olunmuş bu və ya digər Azərbaycan ladının mənimsənilməsilə əlaqələndirilmişdir.

«Solfecio»nın daha geniş hissəsini Azərbaycan xalq və bəstəkar melodiyaları təşkil etsə də, burada dünya xalqlarına məxsus, melodiya-ritm zənginliyilə seçilən folklor və klassik bəstəkar musiqisi nümunələrindən də istifadə olunmuşdur. Bundan əlavə, bizim üçün xüsusi dəyər kəsb edən, hələ keçən əsrin 40-ci illərində Respublikamızda ilk nəzəriyyəçi müəllimlərindən olan Fatma xanım Səmədova və Fatma xanım Zeynalovanın tərtib etdikləri, dahi Üzeyir Hacıbəyli tərəfindən redaktə olunan və yalnız 1997-ci ildə işıq üzü görən «Azərbaycan ladları əsasında solfecio» kitabından da bir çox nümunələr lad təmayyülü vəsaitimizə daxil edilmişdir.

Hazırkı dərs vəsaiti – 400-dən çox melodik fraqmentindən ibarətdir. Məcmuəyə daxil edilmiş musiqi materialının bədii meyarı – təqdim olunan nümunələrin estetik mahiyyəti, melodik ifadəliliyi, lad aydınlığı kimi keyfiyyətlər təşkil edir.

«Solfecio»da ibtidai mərhələdən başlayaraq şagirdlərin major, minor və Azərbaycan ladları daxilində pillələrin qarşılıqlı əlaqəsinin qarvanılmasına yönəldilmiş çalışmalar və musiqi nümunələri təqdim olunur.

Bir qayda olaraq, solfecio etmə məşğələləri köklənmədən başlayır. Belə ki, major və minor ladlarına aid nümunələrdə lad və tonikanın duyumu sabit və qeyri-sabit səslərin və D-T üçsəslilərin müqaisəsinin, Azərbaycan ladları daxilindəki nümunələrdə isə mövcud ladin səs qatarının, kadanslar və istinad səslərinin oxunması – ilkin şərtlərdəndir.

Musiqili eşitmə qabiliyyətinin inkişafı prosesində şüurlu olaraq musiqinin lad mənsubiyyətini hiss etmək bacarığı olduqca mühüm məna daşıyır və «musiqili eşitmə qabiliyyətindəki sərf eşitmə və emosional hisslerinin vəhdəti ən çox məhz lad duyumunda özünü biruzə verir» (V.Teplov).

Mərhələli solfecio təliminin metodik əsası – düzgün intonasiya etmə bacarığıdır və bu bacarığa ziyyələnmək məqsədilə hər sinifə aid solfecio etmə hissəsindən sonra «vokal-intonasiya çalışmalarları» adlı köməkçi bölmə təklif olunur. Həmin çalışmalar – müəyyən nəzəri mövzulara əsaslanan intonasiya etmə məşğələlərindən ibarət olduğu ilə bərabər həm də vokalizə etmə vərdişlərinin tərbiyyəsinə yönəldilmişlər. Bundan başqa, sinif və ev tapşırıqlarının əsasını təşkil edə biləcək bu çalışmalar dərsin vaxtına qənaət edərək, şagirdlərin görmə hafızəsini fəallaşmasına və ev tapşırıqlarını lazımı istiqamətdə yerinə yetirilmələrinə imkan yaradır.

Qeyd edək ki, vokal-intonasiya çalışmaları üzərində iş zamanı səslərin alterasiya işarələri adlarının çəkilməsi daha lüzum ludur, çünkü əks təqdirdə oxuma zamanı «deyilən» və intonasiya edilər səslərin mənasının üst-üstə düşməməsi şagirdlərdə yalnız akustik təsəvvürün yaranmasına səbəb ola bilər. Digər tərəfdən, səsdüzümləri, intervallar və akkordlar oxunduğunda işarələrin ixtisar edilməsi şagirdlərin bir sıra nəzəri məqamlarının düzgün mənimsənilməsinə mane olur.

Əlavə edək ki, vokal-intonasiya çalışmaları məşğələlərində şagirdlərin hər hansı bir interval, üçsəslinin və septakkord növlərinin yuxarı istiqamətdə oxuduqlarında həmin interval və ya akkordun həllini məhz alt səsdən başlayaraq oxumaqlarının daha məntiqli və faydalı olduğunu düşünürük.

Sirr deyil ki, solfecio sinifindəki şagirdlərin hazırlıq səviyyəsi və qavrama qabiliyyəti fərqli ola bilər. Belə halda, geniş musiqi ədəbiyyatını, tədricən mürəkkəbləşən intonasiya etmə çalışmalarını əhatə edən hazırkı məcmədə təklif olunan materialdan müəllim tərəfindən daha uyğun musiqi nümunə və çalışmalarının seçilməsini və zəif şagirdləri dərsdən kənar etməməyini tövsiyə edirik.

Solfecio dərsinin ayrılmaz tərkib elementi – oxuma zamanı dirijorluq etməkdir. Şagirdlərin metro ritmik hissini inkişaf etdirən və musiqi ifaçılığının texniki üsullarından biri olan dirijorluq – solfecio etmənin önemli komponentidir. Hər bir texniki əsas kimi, dirijorluq vərdişləri də ən erkən təlim mərhələsindən başlayaraq müəllim tərəfindən öyrədilməli və tənzimlənməlidir. Şagirdlərin əl hərəkətləri dəqiq olmalı və dirijorluq zamanı not mətninin dayaq nöqtələri aydın hiss olunmalıdır. Bəzən bir çox şagirdlərə «mane» olan dirijorluq əsində musiqinin metroritmi və tempinin düzgün qavranılması üçün olduqca vacib və təşkiledici bir vasitədir.

«Solfecio» vəsaitini tamamlayan bölmə-müşayiətini çalış sözlərilə oxumaq üçün təqdim olunan əsərlərdən ibarətdir.

Xüsusilə imtahan zamanı istifadə oluna biləcək bu bölməyə milli musiqimizin inciləri – Azərbaycan bəstəkarlarının ən gözəl vokal miniatürlərindən bir neçəsi orijinal şəkildə daxil edilmişdir.

Əhatəmizdəki reallıqların sürətlə dəyişdiyi, musiqi sənətində yeni üslub cərəyanlarının meydana gəldiyi bir dövrdə musiqi təhsilinin vacib qolu olan Solfecio kursunun da müasirləşməyə, milli dəyərlərimizi tanıtmaq və yaşatmaq istiqamətdə yeniləşməyə ehtiyacı var. Ümid edirik ki, müstəqillik dövrünün gənclik illərini yaşayan Azərbaycanda müxtəlif dövr və üslublara əsaslanan yeni- yeni solfecio dərslikləri tərtib olunacaq və yetişməkdə olan gənc nəslin mükəmməl, peşəkar musiqi tərbiyyəsi işində yeni, kəşf olunmamış yollar açılacaq.

Hazırkı «Solfecio»nın ərsəyə gəlməsi və nəşr olunmasında göstərikdikləri köməyə görə vəsaitin redaktorları – SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, professor Fərhad Bədəlbəyliyə, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq doktoru, professor Tərlan Seyidova və eləcə də dəyərli məsləhətlərinə görə BMA-nın «Musiqi nəzəriyyəsi» kafedrasının üzvlərinə dərin minnətdarlığını bildirirəm.

V s i n i f

Si major, Re-bemol major, sol-diyez minor,
si-bemol minor tonallıqları, "Rast" və "Şur" ladları.
Sinkopa, triol, xromatizmlər, yönəlmələr

180 Allegro

V.A.Motsart. "Kiçik gecə serenadası"

181 Andante

P.Çaykovski. 4 № simfoniya

182 Andantino

Moldav xalq mahnisi

183 *Moderato*

F.Kuperen. "Maskalar"

184 *Moderato*

P.Çaykovski. Romans

185 *Allegretto*

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şur)

186 *Moderato cantabile*

F.Əmirov. "Tənbəl" (Rast)

187 *Tempo di marcia*

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Rast)

188 *Allegretto*

Ukrayna xalq mahnisi

189 *Moderato*

K.Qlüük. "Melodiya"

190 *Moderato*

Fransız mahnisi

191 Allegro moderato

M.Qlinka."Ruslan və Lyudmila"

192 Allegretto

M.Balakiryev. "Mahni"

193 Andante

Muammer Sun. "Ninni"

194 Moderato

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Rast)

195 Allegro

C.Rossini. "Sevilya bərbəri"

196 Allegro moderato

E.Qriq. "Vals"

197 Allegretto

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şur)

198 Allegro vivace

C.Rossini. "Vilhelm Tel"

199 Moderato

Neopolitan mahnısı

200 Allegro gracioso

A.Rzayeva. "Mişar" (Rast)

201 Adagio

Qədim ingilis melodiyası

202 Moderato

N.Rimski-Korsakov. "Şəhrizad"

203 Allegro moderato Azərbaycan xalq mahnısı "Bağçadan gələn nə səsdi" (Rast)

bağ - ça - dan gə - lən _____ nə səs - di, ba - lam, bağ - ça - dan

gə - lən _____ nə səs - di, ba - lam, bül - bü - lun ye - ri _____

qə - fəs - dir, _____ bül - bü - lun ye - ri _____ qə - fəs -

dir. Yan - dir - dın mə - ni _____ ta bəs - di, ba - lam, yan - dir - dın

mə - ni _____ ta bəs - di, ba - lam. Sə - ni ya - na - san, _____

ay _____ qız, _____ bir - çə də - nə - sən, _____ ay - - qız.

204 Allegro moderato

M.Musorqski. "Soroçin yarmarkası"

205 Allegro

A.Qurilov. Mahnı

206 Andante

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şur)

207 Tempo di marcia

M.Qlinka. "Noçnoy smotr"

208 Andantino

Azərbaycan xalq mahnısı "Nə gözəldir" (Şur)

209 **Moderato**

A.Qreçaninov. "Mazurka"

210 **Allegro moderato**

F.Əmirov. "Kurd ovşarı" (Şur)

211 Maestoso

Azərbaycan zərbi müğamı "Heyratı" (Rast)

The musical score consists of six staves of music. The first four staves are in common time (indicated by a 'C') and the last two are in 3/4 time (indicated by a '3'). The key signature is one sharp (F#). The notation includes various note values such as eighth and sixteenth notes, rests, and grace notes. Measure numbers are present above the first and second staves. The score concludes with a repeat sign and two endings, labeled '1' and '2'.

212 Moderato

M.Qlinka. Variasiyalar

The musical score consists of two staves of music in 3/4 time, indicated by a '3'. The key signature is one sharp (F#). The notation includes eighth and sixteenth notes, with some notes having stems pointing upwards. Measure numbers are present above the first staff. The score concludes with a repeat sign and a section labeled 'V'.

213 *Tempo di marcia*

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Rast)

214 *Allegretto*

Mahur rəngi" (Rast)

215 *Adagio*

H.Lemoine. Solfege

Fin.

§

216 **Moderato****Azərbaycan xalq mahnısı "Əlində sazin qurbanı" (Rast)**

The musical score consists of five staves of music for voice and piano. The lyrics are written below each staff. The tempo is indicated as 'Moderato'.

θ - lin - də sa - zin qur - ba - ni, — e -

lə - mə na - zin qur - ba - ni, — əv - vel - ki mə - həb - bət

ha - ni, — Öl - dür - mə mə - ni, hey, — yan - dir - ma mə - ni, hey, —

dur gəl naz i - lə, hey, — naz i - lə, a ba - lam, söh - bət saz i - lə, hey, —

— saz i - lə, — söh - bət saz i - lə hey, — saz i - lə.

217 **Moderato****R.Şuman. Mahnı**

The musical score consists of two staves of music for voice and piano. The tempo is indicated as 'Moderato'.

218 **Allegro non troppo****F.Mendelson. "Sözsüz mahnı"**

The musical score consists of one staff of music for voice and piano. The tempo is indicated as 'Allegro non troppo'.

219 Maestoso

Azərbaycan zərbi müğamı "Heyrati" (Rast)

220 Allegro moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Bir dənəsən" (Şur)

221 Andantino

Aşıq Veysəl (Türkiyə) "Uzun, ince bir yoldayım" (Şur)

222 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Qadan alım" (Şur)

A- raz a - xir qiy - qa - ci, — ay qiz, ay qiz, ay qiz, a - man - dir. —

Bu-dur gə - lir — cüt ba - ci, qa - dan a - lim, bu-dur gə - lir —

cüt ba - ci, qa - dan a - lim. Bi-ri mə - nim sev - gi - lim, —

ay qiz, ay qiz, ay qiz, a - man - dir. — bi - ri ba - şı - min ta - ci

qa - dan a - lim, bi - ri ba - şı - min ta - ci qa - dan a - lim.

223 Allegretto

A.Darqomijski. Romans

224 Allegretto

E.Engin. "Cahı quşu"

225 Andante

Azərbaycan xalq mahnısı "Üç gündən dir" (Şur)

Vokal - intonasiya çalışmalar

C dur natural

harmonik

VI art 2

melodik

G dur natural

harmonik

VII VI
VI art 2

melodik

D dur natural

harmonik

VII VI
VI art 2

melodik

A dur natural

harmonik

VII VI
VI art 2

melodik

E dur natural

harmonik

VII VI
VI art 2

melodik

H dur natural

T35 T6 T64

S35 S6 S64 D35 D6 D64 T

harmonik

VI

melodik

VII VI

gis moll natural

harmonik

VII art 2

t35 t6 t64 s35 s6

s64 D35 D6 D64 t

melodik

VII VI

F dur natural

harmonik

VI art 2

melodik

VII VI

B dur
natural

melodik

Es dur
natural

melodik

As dur
natural

melodik

Des dur
natural

harmonik

melodik

b moll
natural

Sekvensiyaların oxunması

"Rast" ladında bəstələnən melodiya

Allegro moderato Mayeyi-Rast Üzeyir Hacıbəyli

"Şur" ladında bəstələnən melodiya

Allegro Mayeyi-Rast Üzeyir Hacıbəyli

"Rast" və "Şur" ladlarında səkvensiyaların diatonik səslərdən oxunması

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

Major və harmonik minorda D₇, D₆₅, D₄₃, D₂;

*natural majorda KVII₇; harmonik majorda və minorda
əsk II₃₅, əsk VII₇ - həlli ilə oxunması*

C dur natural

D₇ T₃ D₆₅ T₃₅ D₄₃ T₃₅ D₂ T₆ KVII₇ → T₃₅ KVII₇ → D₆₅ → T₃₅

C dur harmonik

əskII₃₅ əskVII₇ → T₃₅ əskVII₇ → D₆₅ T₃₅

a moll harmonik

D₇ t₃ D₆₅ t₃₅ D₄₃ t₃₅ D₂ t₆

G dur natural

D₇ T₃ D₆₅ T₃₅ D₄₃ T₃₅ D₂ T₆ KVII₇ → T₃₅ KVII₇ → D₆₅ → T₃₅

G dur harmonik

əskII₃₅ əskVII₇ → T₃₅ əskVII₇ → D₆₅ T₃₅

e moll harmonik

D₇ t₃ D₆₅ t₃₅ D₄₃ t₃₅ D₂ t₆

əskII₃₅ **əskVII₇ → t₃** **əskVII₇ → D₆₅ → t₃₅**

D dur natural

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T35 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

D dur harmonik

əskII35 əskVII7 → T35 əskVII7 → D65 → T35

h moll harmonik

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

A dur natural

əskII35 əskVII7 → t3 əskVII7 → D65 → t35

A dur harmonik

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

fis moll harmonik

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

E dur natural

əskII35 əskVII7 → t3 əskVII7 → D65 → t35

E dur harmonik

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T35 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

əskII35 əskVII7 → T35 əskVII7 → D65 → T35

cis moll
harmonik

Musical score for cis moll harmonik. The key signature is two sharps. The score consists of five measures. Measure 1: D7 (two sharps), t3 (two sharps). Measure 2: D65 (two sharps), t35 (two sharps). Measure 3: D43 (two sharps), t35 (two sharps). Measure 4: D2 (two sharps), t6 (two sharps). Measure 5: D2 (two sharps), t6 (two sharps).

H dur
natural

Musical score for H dur natural. The key signature is one sharp. The score consists of eight measures. Measure 1: D7 (one sharp), T3 (one sharp). Measure 2: D65 (one sharp), T35 (one sharp). Measure 3: D43 (one sharp), T35 (one sharp). Measure 4: D2 (one sharp), T6 (one sharp). Measure 5: KVII7 → T35 (one sharp). Measure 6: KVII7 → D65 (one sharp). Measure 7: D65 → T35 (one sharp). Measure 8: T35 (one sharp).

H dur
harmonik

Musical score for H dur harmonik. The key signature is one sharp. The score consists of seven measures. Measure 1: D7 (one sharp), t3 (one sharp). Measure 2: D65 (one sharp), t35 (one sharp). Measure 3: D43 (one sharp), t35 (one sharp). Measure 4: D2 (one sharp), t6 (one sharp). Measure 5: D2 (one sharp), t6 (one sharp). Measure 6: D43 (one sharp), t35 (one sharp). Measure 7: D2 (one sharp), t6 (one sharp).

F dur
natural

Musical score for F dur natural. The key signature is one flat. The score consists of eight measures. Measure 1: D7 (one flat), T3 (one flat). Measure 2: D65 (one flat), T35 (one flat). Measure 3: D43 (one flat), T35 (one flat). Measure 4: D2 (one flat), T6 (one flat). Measure 5: KVII7 → T35 (one flat). Measure 6: KVII7 → D65 (one flat). Measure 7: D65 → T35 (one flat). Measure 8: T35 (one flat).

F dur
harmonik

Musical score for F dur harmonik. The key signature is one flat. The score consists of five measures. Measure 1: D7 (one flat), t3 (one flat). Measure 2: D65 (one flat), t35 (one flat). Measure 3: D43 (one flat), t35 (one flat). Measure 4: D2 (one flat), t6 (one flat). Measure 5: D65 (one flat), t35 (one flat).

**d moll
harmonik**

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

øskII35 øskVII7 → t35 øskVII7 → D65 → t35

**B dur
natural**

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

**B dur
harmonik**

øskII35 øskVII7 → T35 øskVII7 → D65 → T35

**g moll
harmonik**

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

øskII35 øskVII7 → t3 øskVII7 → D65 → t35

**Es dur
natural**

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

**Es dur
harmonik**

øskII35 øskVII7 → T35 øskVII7 → D65 → T35

c moll
harmonik

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

øskII35
As dur
natural

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

As dur
harmonik

øskVII7 → T35 øskVII7 → D65 → T35

f moll
harmonik

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

øskII35
Des dur
natural

D7 T3 D65 T35 D43 T6 D2 T6 KVII7 → T35 KVII7 → D65 → T35

Des dur
harmonik

øskVII7 → T35 øskVII7 → D65 → T35

b moll
harmonik

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6
D65 t35

øskII35

øskVII7 → t3 øskVII7 → D65 → t35

VI s i n i f

**Fa-diyez major, Sol-bemol major, re-diyez minor, mi-bemol minor
tonallıqları. "Segah" və "Şüştər" ladları.
Mürəkkəb sinkopalar, xromatizmlər, yönəlmə və modulyasiyalar**

226 Moderato

Ü.Hacıbəyli. "Tutu nənəm" (Segah)

Gı - zıl i - nək sa - ġan nə - nəm, sə - nə qı - zıl de - yen mə - nəm,
 Tu - tu nə - nən — mə - nəm, mə - nəm, sə - ni sa - ġan — mə - nəm, mə - nəm.
 Tu - tu nə - nən — mə - nəm, mə - nəm, sə - ni sa - ġan — mə - nəm, mə - nəm.

227 Allegretto

R.Hacıyev. "Ordan-burdan" (Rast)

228 Grazioso

N.Rimski-Korsakov. "Şəhrizad"

229 Moderato

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Segah)

230 **Moderato**

V.Flis, Y.Yakubyak. Solfecio

231 **Allegretto**

V.Flis, Y.Yakubyak. Solfecio

232 **Allegro moderato**

C.Verdi. "Traviata"

233 *Moderato*

F.Mazas. Duet

234 *Tempo di marcia*

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şüştər)

235 Allegro

A.Varlamov. "Qırmızı sarafan"

Musical score for 'Qırmızı sarafan' by A. Varlamov, page 235. The score consists of eight staves of music in 2/4 time, treble clef, and a key signature of four flats. The music features eighth-note patterns and rests.

236 Allegro

P.Çaykovski. "Vals"

Musical score for 'Vals' by P. Çaykovski, page 236. The score consists of three staves of music in 3/4 time, treble clef, and a key signature of one sharp. The music features eighth-note patterns and rests.

237 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Yar bizə qonaq gələcək" (Səgah)

Musical score for 'Yar bizə qonaq gələcək' (Səgah) in 3/4 time. The vocal line consists of two parts, each with lyrics in Azerbaijani. The first part starts with 'Pi - ya - lə - lər - i - rəf - də - dir, _____ hər'. The second part continues with 'bi - ri - bir - tə rəf - də - dir, _____ gör - mə - mi - şəm'. The third part begins with 'bir - həf - tə - dir. Yar - bi - zə - qo - naq - gə - lə -'. The fourth part concludes with 'cək, ba - lam, bil - mi - rəm nə vaxt - gə - lə - cək, gü - lüm, söz ve - rib'. The score includes measure numbers 1 and 2 above the staff.

238 Allegro moderato

M.Qlinka. "İvan Susanin"

Musical score for 'İvan Susanin' by M.Qlinka in 2/4 time. The score consists of three parts. The first part starts with a melodic line. The second part begins with a melodic line. The third part starts with a melodic line.

239 Allegretto

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Segah)

240 Allegretto

N.Rimski-Korsakov. "Qızıl xoruz"

241 Allegretto

Segah təsnifi

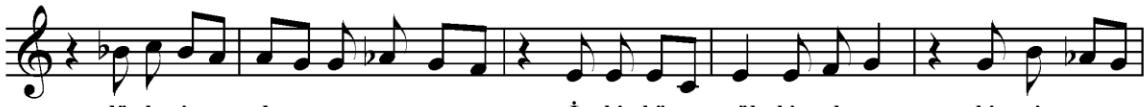
Mən a - şıq — gü - lə - gü - lə, Gül ək - dim — gü - lə - gü - lə.

Ay qız yix - ma e - vi - mi, Ü - zü - mə — gü - lə - gü - lə. Bi - zim e -

vin dü - zü var, düz-lə-rin - də — qu - zu var Bi - zim e - vin dü - zü var,

düz-lə-rin - də — qu - zu var. İ - ki kö - nül bir ol - sa, ki - min o -

na sö - zü var. İ - ki kö - nül bir ol - sa ki - min o - na sö - zü var.

242 **Moderato**

S.Raxmaninov. 2 № Konsert

244 **Moderato**

N.Rimski-Korsakov. "Mlada"

<img alt="Musical score for N. Rimski-Korsakov's 'Mlada', Movement 2, page 244. The score consists of three staves of music in common time, key signature of one flat. The first two staves begin with a treble clef, and the third staff begins with a bass clef. Measure 1 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 2-3 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 4 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 5-6 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 7 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 8-9 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 10 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 11-12 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 13 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 14-15 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 16 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 17-18 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 19 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 20-21 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 22 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 23-24 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 25 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 26-27 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 28 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 29-30 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 31 starts with a quarter note followed by eighth notes. Measures 32-33 show a continuation of eighth-note patterns. Measure 34 starts with a

Qoy ya - rin gal - sin, ay__ nə - nə, qoy gü - lüm gal - sin, ay__ nə - nə,__
 Qa - pi - da du - ran__ og - la - na,__ i - rəh - min gəl - sin,__ nə - nə,__
 Qoy ya - rum gal - sin, ay__ nə - nə,__ qoy gü - lüm gal - sin, ay__ nə - nə,__
 qa - pi - da du - ran__ og - la - na, i - rəh - min gəl - sin, nə - nə, hey!

246 Andante

P.Çaykovski. "Qu gölü"

247

Azərbaycan xalq mahnısı "Pərican" (Səgah)

Tut a - ğa - ci____ bo - yun - ca, tut a - ğa - ci____ bo - yun - ca, tut ye - mə - dim

- - də gör-düm, ya - rı xəl-vət - də gör - düm, da - nış - ma - dum __
 — do - yun - ca, - da - nış - ma - dim __ do - yun - ca. Pə - ri, Pə - ri - can __
 ay — Pə - ri, Pə - ri Pə - ri - can, __ ay — Pə - ri __ göz - lə - ri mər - can,
 ay — Pə - ri mən sə - nə qur - ban __ ay — Pə - ri.

248 Lento

M.Qlinka. "Somneniye"

249 Allegro moderato

A.Rzayeva. "Şuşanın yolları" (Şuştər)

250 **Moderato**

P.Çaykovski. "Marş"

The musical score consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 2/4 time signature. It features eighth-note patterns with various rests. The second staff starts with a repeat sign and continues the pattern. The third staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The fourth staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The fifth staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp.

251 **Moderato**

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şüştər)

The musical score consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The second staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The third staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The fourth staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp.

252 Andante assai

G.Carulli. Solfege

253 Allegretto

M.Qlinka. Romans

254 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Bəh-bəh" (Segah)

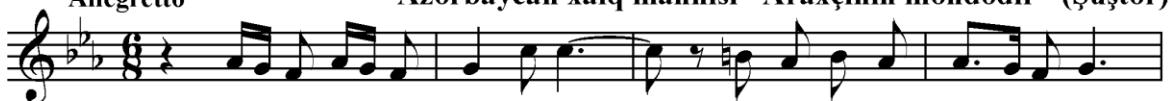
255 Adagio

N.Rimski-Korsakov. "Çar qəlini"

256 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Araxçının məndədir" (Şüstər)

A - rax - çı - nnın mən - də - dir, _____ sər - mi - şəm çə - mən - də - dir.

A - ləm gö - zə - lə döñ-sə, _____ mə-nim gö - züm sən - də - dir.

Yar ney-lə-dim, ney-lə - dim sə-nə, bir döñüb bax - ma - din __ mə - nə.

257 Andante

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şüstər)

258 Andante

P.Çaykovski. "Qaratoxmaq qadım"

259 Allegretto

F.Əmirov. "Bizim həyət" (Şur)

260 Moderato

V.Solovyov-Sedoy. Mahnı

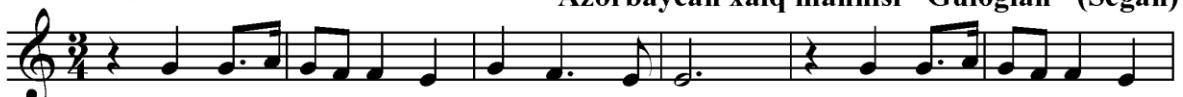
261 Lento

A.Skryabin. Prelüd

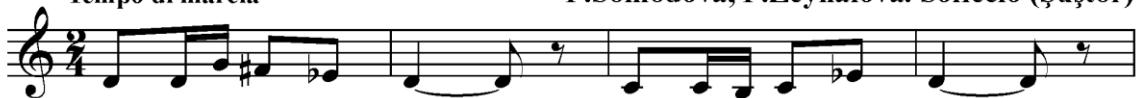
262 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Güloğlan" (Segah)

263 *Tempo di marcia*

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şüştər)

264 *Andante*

L.Bethoven. 12 № Sonata

265 *Andante non troppo*

M.Qlinka. "İvan Susanin"

266 Allegro appassionato

E.Qriq. "Baharda"

The musical score consists of four staves of music in 6/4 time, with a key signature of five sharps. The music is composed of eighth and sixteenth notes. Measure 1 starts with a dotted eighth note followed by a sixteenth note, then an eighth note, a sixteenth note, and so on. Measures 2 and 3 follow a similar pattern. Measure 4 ends with a half note. Measure 5 begins with a sixteenth note, followed by an eighth note, a sixteenth note, and so on. Measures 6 and 7 follow a similar pattern. Measure 8 ends with a half note. Measure 9 begins with a sixteenth note, followed by an eighth note, a sixteenth note, and so on. Measures 10 and 11 follow a similar pattern. Measure 12 ends with a half note.

267 Moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Səni yanasan, toyuq tutan" (Segah)

The musical score consists of eight staves of music in 3/4 time, with a key signature of one sharp. The lyrics are written below each staff. The first staff starts with 'To - - yu - ġum'. The second staff starts with 'ke - - fi ____'. The third staff starts with 'Dü - - nən bu'. The fourth staff starts with 'dü - - nən bu'. The fifth staff starts with 'Sə - - ni ya - - na - san ____'. The sixth staff starts with 'od - - la - - na - san ____'. The seventh staff starts with 'to - - yuğ'. The eighth staff starts with 'to - - yuğ'.

To - - yu - ġum mə - - nim ____ düm ____ ağ i - di,
 ke - - fi ____ hə - - mi - - - - şə ____ çag i - di.
 Dü - - nən bu vax - - ti ____ sap - - sag i - di,
 dü - - nən bu vax - - ti ____ sap - - sag i - di,
 Sə - - ni ya - - na - san ____ to - - yuğ tu - - tan, ____
 od - - la - - na - san ____ to - - yuğ tu - - tan.

268 **Moderato**

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Şüstər)

The musical score consists of ten staves of music. Staff 1 starts in G major (three sharps) and ends in A major (two sharps). Staff 2 starts in A major (two sharps) and ends in C major (no sharps or flats). Staff 3 starts in C major (no sharps or flats) and ends in D major (one sharp). Staff 4 starts in D major (one sharp) and ends in E major (two sharps). Staff 5 starts in E major (two sharps) and ends in F major (no sharps or flats). Staff 6 starts in F major (no sharps or flats) and ends in G major (three sharps). Staff 7 starts in G major (three sharps) and ends in A major (two sharps). Staff 8 starts in A major (two sharps) and ends in C major (no sharps or flats). Staff 9 starts in C major (no sharps or flats) and ends in D major (one sharp). Staff 10 starts in D major (one sharp) and ends in E major (two sharps). Measure numbers are present above the first four staves.

269 Allegro moderato

Azərbaycan xalq mahnısı "Xumar oldum" (Segah)

The musical score consists of eight staves of music, each starting with a treble clef and a 'G' key signature. The time signature is 3/4 throughout. The music is divided into measures by vertical bar lines. The first staff begins with a dotted half note followed by eighth notes. The second staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The third staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The fourth staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The fifth staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The sixth staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The seventh staff begins with a quarter note followed by eighth notes. The eighth staff begins with a quarter note followed by eighth notes.

Vokal - intonasinya çalışmaları
Fa♯ major, re♯ minor, Sol♭ major, mi♭ minor
qammalarının üç növünün və akkordlarının oxunması

Fis dur natural

T35 T6 T64

harmonik

S35 S6 S64 D35 D6 D64 T

əskVII35 KVII7 D65 T35 D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6

melodik

VI əskVII35 D65 T35

dis moll natural

VII VI

harmonik

VII

melodik

t35 t6 t64 s35 s6 s64

D35 D6 D64 t əskVII35 t3 əskVII7 D65 t35

D7 t3 D65 t3 D43 t35 D2 t6

VI VII VII VI

**Ges dur
natural**

T35 T6 T64

S35 S6 S64 D35 D6 D64 T

eskVII35 KVII7 D65 T35 D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6

harmonik

VI eskVII35 D65 T35

melodik

VII VI

**es moll
natural**

harmonik

VII

t35 t6 t64 s35 s6 s64

D35 D6 D64 t eskVII35 t3 eskVII7 D65 t35

D7 t3 D65 t3 D43 t35 D2 t6

melodik

VI VII VII VI

*Harmonik majorda və harmonik minorda
səciyyəvi intervalların oxunması*

C dur

art2 øsk7 art5 øsk4

G dur

art2 øsk7 art5 øsk4

D dur

art2 øsk7 art5 øsk4

A dur

art2 øsk7 art5 øsk4

E dur

art2 øsk7 art5 øsk4

H dur

art2 øsk7 art5 øsk4

Fis dur

art2 øsk7 art5 øsk4

F dur

art2 øsk7 art5 øsk4

B dur

art2 øsk7 art5 øsk4

Es dur

art2 øsk7 art5 øsk4

As dur

art2 øsk7 art5 øsk4

Des dur

art2 øsk7 art5 øsk4

Ges dur

art2 øsk7 art5 øsk4

a moll

art2 øsk7 art5 øsk4

e moll

art2 øsk7 art5 øsk4

h moll

fis moll

cis moll

gis moll

dis moll

d moll

g moll

c moll

f moll

b moll

es moll

art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4
 art2 øsk7 art5 øsk4 art2 øsk7 art5 øsk4

***Harmonik majorda və eyniadlı minorda
üçtonların (2-ci növünüñ) oxunması***

C dur, c moll

VI. II.

G dur, g moll

D dur, d moll

A dur, a moll

E dur, e moll

H dur, h moll

Fis dur, fis moll

F dur, f moll

B dur, b moll

Es dur, es moll

As dur, as moll

art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5
 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5
 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5
 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5 art4 øsk5

Des dur, cis moll

art4 esk5 art4 esk5

*Harmonik majorda və harmonik minorda
artırılmış üçsəsliklərin oxunması*

C dur	G dur	D dur	A dur
art35	T64	art35	T64

Es dur	H dur	Fis dur	F dur
art35	T64	art35	T64

B dur	Es dur	As dur	Des dur
art35	T64	art35	T64

a moll	e moll	h moll	fis moll
art35	t6	art35	t6

cis moll	gis moll	dis moll	d moll
art35	t6	art35	t6

g moll	c moll	f moll	b moll	es moll	
art35	t6	art35	t6	art35	t6

Səslərdən dörd növ üçsəsliklərin oxunması

Des dur = Cis dur (cis moll) E dur a moll

"c" B35 K35 esk35 art35 art35

Es dur, es moll Fis dur h moll

F dur, f moll As dur cis moll

Ges dur = Fis dur (fis moll) H dur e moll

Ges dur = Fis dur (fis moll) A dur d moll

B dur, b moll Cis dur fis moll

C dur, c moll Es dur gis moll

Sæslørðen dominantnonakkordun oxunmasi

"c" "d" "e"

"cis" "a" "h"

"es" "as" "b"

*Dominantseptakkordun dönmezləri üzərində modulyasiyalı
səkvensiyaların oxunması*

Köməkci xromatizm üzərində çalışmalar

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

"Segah" ladında bəstələnən melodiya

Mayeyi-Segah
Allegretto

Üzeyir Hacıbəyli

"Şüştər" ladında bəstələnən melodiya

Mayeyi-Şüstər
Moderato

Üzeyir Hacıbəyli

*"Segah" və "Şüştər" ladlarında sekvensiyaların
oxunması*

1.

2.

VII s i n i f

Do-diyez major, Do-bemol major, Iya-diyez minor,
Iya-bemol minor tonallıqları. "Çahargah", "Bayti-Şiraz",
"Humayun" ladları. Yonəlmə və modulyasiyalar.

9/8, 5/4, 5/8 və dəyişkən ölçülər

270 Andante

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Çahargah)

271 Moderato

F.Subert. Mahnı

272 Allegretto

Azərbaycan xalq mahnısı "Laçın" (Bayati-Şiraz)

3

A - raz a - xar lil i - lə, *3*

dəs - tə - dəs - tə gül i - lə. Mən ya -

ri - mi se - vi - rəm şı - rin - şı - rin

dil i - lə. Ay La - çin, can

La - cin, mən sə - nə qur - ban, La çin.

273 Allegro moderato

J.Bize. "Karmen"
3

A musical score consisting of four staves of music. The top staff is in common time (indicated by a 'C') and has a key signature of one sharp (F#). It features eighth-note patterns with various rests. The second staff is also in common time and has a key signature of one sharp (F#), showing a mix of eighth and sixteenth notes. The third staff is in common time and has a key signature of one sharp (F#), continuing the melodic line. The bottom staff is in common time and has a key signature of two sharps (D# and A#), concluding the piece with a final melodic phrase.

274 **Moderato**

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Çahargah)

275 **Moderato**

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Humayun)

3

3

276 **Andante cantabile**

P.Çaykovski. 5 № Simfoniya

277 **Moderato**

S.Əliyeva. Mahnı (Baytı-Şiraz)

Musical score for S. Əliyeva's 'Mahnı (Baytı-Şiraz)'. The score consists of four staves of music. The first three staves are in common time (indicated by 'C') and the fourth staff is in 2/4 time. The key signature changes between G major (one sharp), A major (no sharps or flats), and B major (two sharps). Measure numbers 1 and 2 are indicated above the staves.

278 **Allegro**

T.Quliyev. "Kəndimiz" (Baytı-Şiraz)

Musical score for T. Quliyev's 'Kəndimiz'. The score consists of four staves of music. The key signature changes between G major (one sharp), A major (no sharps or flats), and B major (two sharps). Measure numbers 1 and 2 are indicated above the staves.

279 **Allegro moderato**

M.Qlinka. "O deva çudnaya moya"

Musical score for M. Qlinka's 'O deva çudnaya moya'. The score consists of two staves of music. The key signature changes between G major (one sharp), A major (no sharps or flats), and B major (two sharps). Measure numbers 1 and 2 are indicated above the staves.

280 **Moderato**

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Çahargah)

281 **Moderato**

L.Bethoven. "Surok"

282 **Allegro moderato**

A.Borodin. "Knyaz İqor"

283 **Allegro**

V.Motsart. "Bahar həsrəti"

284 Allegro

P.Çaykovski. 5 № Simfoniya

285 Andante

F.Bədəlbəyli. "Ave Maria" (Bayati-Şiraz)

286 Andante

F.Səmədova, F.Zeynalova. Solfecio (Çahargah)

287 Andante

A.Darqomijski. "Su pərisi"

288 Moderato

Çahargah rəngi

289 Andantino

J.Bize. "Karmen"

290 Moderato

A.Petrov. Romans

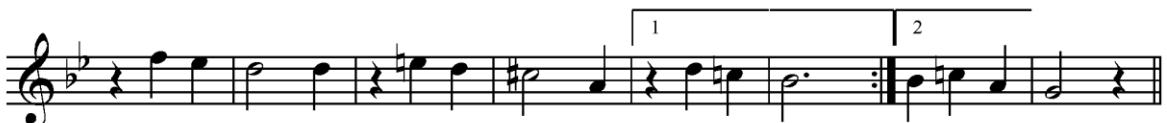
291 Moderato rigoroso

M.Ravel. "Bolero"

292 *Tempo di valse*

Q.Qarayev. "Gənclik mahnısı" (Bayatı-Şiraz)

293 *Tempo di marcia*

V.Solovyov-Sedoy. Mahnı

294 *Non allegro*

R.Şuman. "Karnaval"

295 *Moderato*

M.Musorqski. "Boris Qodunov"

296 **Moderato**

D.Şostakoviç. Mahnı

297 **Andantino**

Azərbaycan xalq mahnısı "Onu demə, zalim yar" (Bayati-Şiraz)

298 **Moderato**

V.Flis, Y.Yakubyak. Solfecio

299 Allegro vivace

L.Bethoven. Rondo

300 Moderato

Çahargah rəngi

301 Moderato

V.Flis, Y.Yakubyak. Solfecio

302 *Moderato*

I.Brams. Mahni

303 *Andante*

C.Hacıyev. "Laylay" (Şur)

304 *Allegretto*

R.Qliyer. "Şərq nəgməsi"

305 Allegro moderato

P.Çaykovski. Romans

306 Allegretto

M.Qlinka. "İvan Susanin"

307 Allegro molto

L.Bethoven. Mahn!

308 **Moderato**

V.Flis, Y.Yakubyak. Solfecio

309 **Allegro**

R.Şuman. Mahnı

310 **Andante**

Bayati-Şiraz rənqi

311 Andantino

J.Rodolphe. Solfege.

312 Allegro

Qədim fransız rəqsi

313 Allegro con moto

C.Verdi. "Rigoletto"

A musical score for piano featuring eight staves of music. The key signature is one flat, and the time signature is common time (indicated by '8'). The music consists of eighth-note and sixteenth-note patterns, primarily in the right hand, with occasional bass notes in the left hand. Measure 313 begins with a melodic line starting on G, followed by a series of eighth-note chords and eighth-note patterns.

314 Andante

Azərbaycan xalq mahnısı "Nə halətdir" (Rast)

A musical score for piano featuring five staves of music. The key signature is one sharp, and the time signature is common time (indicated by '8'). The music is in Rast mode. The melody is primarily in the right hand, consisting of eighth-note and sixteenth-note patterns. Measure 314 begins with a melodic line starting on A, followed by a series of eighth-note chords and eighth-note patterns.

V o k a l - i n t o n a s i y a ç a l iş m a l a r i
*Do[#]major, Do^b major, lya[#]minor, lya^b minorun üç növünün,
 səciyyəvi intervalların, üçtonların və akkordlarının oxunması*

Cis dur
natural

Üçtonlar:

Səciyyəvi intervallar:

ais moll
natural

harmonik

t35 t6 t64 s35 s6 s64

D35 D6 D64 t

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6

øskVII7 D65 t35 art35 t6

melodik

VI VII

Üçtonlar:

art4 øsk5 art4 øsk5

Səciyyəvi intervallar:

art2 øsk7 art5 øsk4

**Ces dur
natural**

T35 T6 T64

S35 S6 S64 D35 D6 D64 T

D7 T3 D65 T35 D43 T35 D2 T6 KVII7 D65 T35

harmonik

VI øskVII7 D65 T35 art35 T64

melodik

VII VI

Üçtonlar:

art4 øsk5 art4 øsk5

Səciyyəvi intervallar:

art2 øsk7 art5 øsk4
as moll natural

harmonik

t35 t6 t64 s35 s6 s64
VII

D35 D6 D64 t
VII

D7 t3 D65 t35 D43 t35 D2 t6
øskVII7

art35 t6
VII

melodik

VI VII VII VI

Üçtonlar:

art4 øsk5 art4 øsk5

Səciyyəvi intervallar:

art2 øsk7 art5 øsk4

Diatonik ladların qammaları

The image shows two sets of musical staves, one for mode "c" and one for mode "d". Each set contains six staves, each labeled with a mode name above it. The modes are: Ionik, Dorik, Frigik, Lidik, Miksolidik, Eolik, and Hipofrigik. The notes are represented by vertical stems on a five-line staff.

"c" mode staves:

- Ionik: G A B C D E F# G
- Dorik: G A B C D E F# G
- Frigik: G B C D E F# G
- Lidik: G A B C D E F# G
- Miksolidik: G A B C D E F# G
- Eolik: G A B C D E F# G
- Hipofrigik: G B C D E F# G

"d" mode staves:

- Ionik: G A B D E F# G
- Dorik: G A B D E F# G
- Frigik: G B C D E F# G
- Lidik: G A B D E F# G
- Miksolidik: G A B D E F# G
- Eolik: G A B D E F# G
- Hipofrigik: G B C D E F# G

İki artırılmış sekundalı ladın qammaları

The image shows two sets of musical staves, one for mode "c" and one for mode "d". Each set contains four staves, each labeled with a mode name above it. The modes are: 1-ci növ and 2-ci növ. The notes are represented by vertical stems on a five-line staff. Articulation marks labeled "art2" are placed under specific notes in each measure.

"c" mode staves:

- 1-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G
- 2-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G
- 1-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G
- 2-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G

"d" mode staves:

- 1-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G
- 2-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G
- 1-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G
- 2-ci növ: G B C D E F# G | G B C D E F# G

Artırılmış ladın qammaları (büttövtonlu)

The image shows two sets of musical staves, one for mode "c" and one for mode "d". Each set contains two staves, each labeled with a mode name above it. The modes are: "c" and "d". The notes are represented by vertical stems on a five-line staff. Below the staves is a basso continuo line consisting of vertical stems.

"c" mode staves:

- "c": G A B C D E F# G | G A B C D E F# G
- "c": G A B C D E F# G | G A B C D E F# G

"d" mode staves:

- "d": G A B C D E F# G | G A B C D E F# G
- "d": G A B C D E F# G | G A B C D E F# G

Əskildilmiş ludin qamması ("Rimski-Korsakovun qamması")

The image displays musical notation examples for different modes:

- Major pentatonikası**: A scale consisting of notes C, D, E, G, and A.
- Minor pentatonikası**: A scale consisting of notes C, D, E, G, and A (with a fermata over the A note).
- "c"**: A scale consisting of notes C, D, E, F, and G (with a fermata over the G note).
- "d"**: A scale consisting of notes C, D, E, F#, and G (with a fermata over the G note).
- Xromatik C dur qamması**: A scale consisting of notes C, D, E, F#, G, A, and B (with Roman numerals III and VI below the notes).
- Xromatik D dur qamması**: A scale consisting of notes C, D, E, F#, G, A, and B (with Roman numerals III and VI below the notes).
- Xromatik c moll qamması**: A scale consisting of notes C, D, E, F, G, A, and B (with Roman numerals I and V below the notes).
- Xromatik d moll qamması**: A scale consisting of notes C, D, E, F, G, A, and B (with Roman numerals I and V below the notes).

Xromatik d moll qamması

A musical staff in G clef. It shows a sequence of notes starting from I (a flat) and moving up to V (e sharp). The notes are: a flat, b flat, c sharp, d, e sharp, f sharp, g, a sharp, b sharp, c double sharp, d, e double sharp, f double sharp, g.

A continuation of the musical staff. It shows a sequence of notes starting from I (a flat) and moving up to V (e sharp). The notes are: a flat, b flat, c sharp, d, e sharp, f sharp, g, a sharp, b sharp, c double sharp, d, e double sharp, f double sharp, g.

Tonallıq daxilində II₇ və dönmələrinin oxunması

C dur, c moll

A musical staff in G clef. It shows a sequence of chords: II₇, D₄₃, T₄₃, II₆₅, D₂, T₆, II₆₅, D₇, T₃, II₂, D₆₅, T₃₅. The chords are represented by vertical stacks of notes with Roman numerals indicating specific harmonic functions.

G dur, g dur

A musical staff in G clef. It shows a sequence of chords: II₇, D₄₃, T₄₃, II₆₅, D₂, T₆, II₆₅, D₇, T₃, II₂, D₆₅, T₃₅. The chords are represented by vertical stacks of notes with Roman numerals indicating specific harmonic functions.

D dur, d moll

A musical staff in G clef. It shows a sequence of chords: II₇, D₄₃, T₄₃, II₆₅, D₂, T₆, II₆₅, D₇, T₃, II₂, D₆₅, T₃₅. The chords are represented by vertical stacks of notes with Roman numerals indicating specific harmonic functions.

A dur, a moll

A musical staff in G clef. It shows a sequence of chords: II₇, D₄₃, T₄₃, II₆₅, D₂, T₆, II₆₅, D₇, T₃, II₂, D₆₅, T₃₅. The chords are represented by vertical stacks of notes with Roman numerals indicating specific harmonic functions.

E dur, e moll

A musical staff in G clef. It shows a sequence of chords: II₇, D₄₃, T₄₃, II₆₅, D₂, T₆, II₆₅, D₇, T₃, II₂, D₆₅, T₃₅. The chords are represented by vertical stacks of notes with Roman numerals indicating specific harmonic functions.

"Çahargah" ladında bəstələnən melodiya

Mayeyi-Çahargah
Andante

Üzeyir Hacıbəyli

Musical score for "Mayeyi-Çahargah" in G major, 6/8 time. The score consists of two staves. The first staff starts with a dotted half note followed by eighth-note pairs. The second staff continues the eighth-note pattern. Measure endings are indicated by '1' and '2' above the staff.

"Bayati-Şiraz" ladında bəstələnən melodiya

Mayeyi-Bayati-Şiraz
Moderato

Üzeyir Hacıbəyli

Musical score for "Mayeyi-Bayati-Şiraz" in G major, 3/4 time. The score consists of two staves. The first staff shows a steady eighth-note pattern. The second staff continues the eighth-note pattern. Measure endings are indicated by '1' and '2' above the staff.

"Hümayun" ladında bəstələnən melodiya

Mayeyi-Hümayun
Moderato

Üzeyir Hacıbəyli

Musical score for "Mayeyi-Hümayun" in G major, 2/4 time. The score consists of four staves. The first staff starts with eighth notes. The second staff starts with sixteenth-note pairs. The third staff starts with eighth notes. The fourth staff starts with sixteenth-note pairs. Measure endings are indicated by '1' and '2' above the staff.

*"Çahargah", "Bayati-Şiraz" və "Humayun" ladlarında
sekvensiyaların oxunması*

1

2

2

3

Notoqrafiya

1. Hacıbəyli Ü. Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları - musiqi məktəbləri üçün adaptasiya olunmuş dəsr vəsaiti. Tərtibçi - Tərlan Seyidov, Bakı, 2010
2. Bakıxanov Ə. Azərbaycan ritmik muğamları. Azərnəşr, Bakı, 1984
3. Bakıxanova Z, Hüseynova G. "Solfecio" - Azərbaycan xalq və professional musiqi nümunələri əsasında. "İşıq", 1988
4. Burşteyn G. İkisəslı solfecio. Bakı, 1960
5. Davídova Y. Solfecio. V sinif. Moskva, 1981
6. Kalmíkov B., Fridkin G. Solfecio. I hissə, Moskva, 1987
7. Kotikova N. Solfecio. V-VII siniflər, Leningrad, 1983
8. Konkone J. "50 leçons de chant"- Edition Peters, Leypziq, 1951
9. Lavignac A. "Des solfèces" – Paris, Volume 1^a, 2^a
10. Mansurov E. Azərbaycan dəraməd və rəngləri. Bakı, 1984
11. Nəsirbəyov M. "Musiqi təlimi". Bakı, 1976
12. Ostrovski A. "Учебник сольфеджио". Leninqrad, III buraxılış-1974; IV buraxılış -1978
13. Ostrovski A, Solovyov S., Şokin V. Solfecio. II buraxılış, Moskva, 1964
14. Rüstəmov S. Azərbaycan xalq mahniləri. Azərnəşr, 1967
15. Rüstəmov S. Azərbaycan xalq rəngləri. Azərnəşr. 1-ci dəftər-1954, 2-ci dəftər - 1956
16. Rüstəmov S., Əmirov F., Quliyev T. Azərbaycan xalq mahniləri-tərtibçi- Bülbül; Bakı, "İşıq", I cild - 1981; II cild-1982
17. Səmədova F., Zeynalova F. Azərbaycan ladları əsasında Solfecio. Bakı, 1997
18. Flis V., Yakubyak X. Solfedjio. VI sinif. Kiyev, 1988
19. Zöhrabov R. "Azərbaycan təsnifləri". Moskva, 1983

Əsərlərin göstəricisi

- Aşıq Veysəl. "Uzun incə bir yoldayım", 21
Azərbaycan xalq mahnısı "Araxçının məndədir", 44
Azərbaycan xalq mahnısı "Bəh-bəh", 43
Azərbaycan xalq mahnısı "Güloğlan", 46
Azərbaycan xalq mahnısı "Xumar oldum", 50
Azərbaycan xalq mahnısı "Laçın", 61
Azərbaycan xalq mahnısı "Nə halətdir", 75
Azərbaycan xalq mahnısı "Onu demə, zalim yar", 69
Azərbaycan xalq mahnısı "Səni yanasan, toyuq tutan", 48
Azərbaycan xalq mahnısı "Bağçadan gələn nə səsdi", 14
Azərbaycan xalq mahnısı "Bir dənəsən", 20
Azərbaycan xalq mahnısı "Əlində sazin qurbanı", 19
Azərbaycan xalq mahnısı "Qadan alım", 21
Azərbaycan xalq mahnısı "Qoy gülüm gəlsin", 39
Azərbaycan xalq mahnısı "Nə gözəldir", 15
Azərbaycan xalq mahnısı "Pərican", 40
Azərbaycan xalq mahnısı "Üç gündən bir", 22
Azərbaycan xalq mahnısı "Yar bizə qonaq gələcək", 37
Azərbaycan zərbi muğamı "Heyratı", 17
Azərbaycan zərbi muğamı "Heyratı", 20
Balakiyev M. Mahnı, 11
Bayati-Şiraz rəngi, 73
Bethoven L. "Surok", 64
Bethoven L. 12 №-li Sonata, 47
Bethoven L. Mahnı, 72
Bethoven L. Rondo, 70
Bədəlbəyli F. "Ave Mariya", 65
Bize J. "Karmen", 61

Bize J. "Karmen", 67
Borodin A. "Knyaz İqor", 64
Brams İ. Mahnı, 71
Carulli G. Solfege, 43
Çahargah rəngi, 66
Çahargah rəngi, 70
Çaykovski P. "Qaratoxmaq qadın", 45
Çaykovski P. "Qu gölü", 40
Çaykovski P. "Marş", 42
Çaykovski P. 4 №-li simfoniya, 8
Çaykovski P. 5 №-li Simfoniya, 62
Çaykovski P. 5 №-li Simfoniya, 65
Çaykovski P. Romans, 72
Çaykovski P. Romans, 9
Çaykovski P. Vals, 36
Darqomijski A. "Su pərisi", 66
Darqomijski A. Romans, 22
Engin E. "Çalı quşu", 22
Əliyeva S. Mahnı (Bayatı-Şiraz), 63
Əmirov F. "Bizim həyət", 45
Əmirov F. "Kürd ovşarı", 16
Əmirov F. "Tənbəl", 9
Flis V., Yakubyak Y. Solfecio, 34
Flis V., Yakubyak Y. Solfecio, 34
Flis V., Yakubyak Y. Solfecio, 69
Flis V., Yakubyak Y. Solfecio, 70
Flis V., Yakubyak Y. Solfecio, 73
Fransız mahnısı, 10
Hacıbəyli Ü. "Tutu nənəm", 33
Hacıyev C. "Laylay", 71
Hacıyev R. "Ordan-burdan", 33
Kuperen F. "Maskalar", 9
Qarayev Q. "Gənclik mahnısı", 68
Qədim fransız rəqsi, 74
Qədim ingilis melodiyası, 13
Qlinka M. "İvan Susanin", 47
Qlinka M. "İvan Susanin", 72
Qlinka M. "O deva cudnaya moya", 63
Qlinka M. "İvan Susanin", 37
Qlinka M. "Noçnoy smotr", 15
Qlinka M. "Ruslan və Lyudmila", 11
Qlinka M. "Somneniye", 41
Qlinka M. Romans, 43
Qlinka M. Variasiyalar, 17
Qliyer R. "Şərq nəğməsi", 71
Qlük K.V. "Melodiya", 10
Qreçaninov A. "Mazurka", 16
Qriq E. "Baharda", 48
Qriq E. "Vals", 12
Quliyev T. "Kəndimiz", 63
Qurilyov A. Mahnı, 15
Lemoine H. Solfege, 18
Mahur rəngi, 18
Mazas F. Duet, 35
Mendelson F. "Sözsüz mahnı", 19
Moldav xalq mahnısı, 8
Motsart A. "Kiçik gecə serenadası", 8

- Motsart V. "Bahar həsrəti", 64
 Muammer Sun. "Ninni", 11
 Musorqski M. "Soroçin yarmarkası", 14
 Musovqski M. "Boris Qodunov", 68
 Neopolitan mahnısı, 13
 Petrov A. Romans, 67
 Raxmaninov S. 2 № Konsert, 39
 Ravel M. "Bolero", 67
 Rimski-Korsakov N. "Çar gəlini", 44
 Rimski-Korsakov N. "Qızıl xoruz", 38
 Rimski-Korsakov N. "Mlada", 39
 Rimski-Korsakov N. "Şəhrizad", 13
 Rimski-Korsakov N. "Şəhrizad", 33
 Rodolphe J. Solfege, 74
 Rossini C. "Sevilya bərbəri", 12
 Rossini C. "Vilhelm Tel", 13
 Rubinşteyn A. Romans, 39
 Rzayeva A. "Mişar", 13
 Rzayeva A. "Şuşanın yolları", 41
 Segah təsnifi, 38
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Çahargah), 60
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Çahargah), 62
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Çahargah), 64
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Çahargah), 66
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Humayun), 62
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Rast), 10
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Rast), 12
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Rast), 18
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Segah), 33
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Segah), 38
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şur), 12
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şur), 15
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şur), 9
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şüştər), 35
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şüştər), 42
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şüştər), 44
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şüştər), 47
 Səmədova F., Zeynalova F. Solfecio (Şüştər), 49
 Skryabin A. Prelüb, 46
 Solovyov-Sedoy V. Mahnı, 45
 Solovyov-Sedoy V. Mahnı, 68
 Şostakoviç D. Mahnı, 69
 Şubert F. Mahnı, 60
 Şuman R. "Karnaval", 68
 Şuman R. Mahnı, 19
 Şuman R. Mahnı, 73
 Ukrayna xalq mahnısı, 10
 Varlamov A. "Qırmızı sarafan", 36
 Verdi C. "Riqoletto", 75
 Verdi C. "Traviata", 34

MÜNDƏRİCAT

<i>Metodik izahat</i>	3
-----------------------------	---

V SINİF

Si major, re-bemol major, sol-diyez minor, si-bemol minor tonallıqları,	
“Rast” və “Şur” ladları. Sinkopa, triol, xromatizmlər, yönəlmələr	5
<i>Vokal- intonasiya çalışmaları</i>	20
Sekvensiyaların oxunması	23
“Rast” ladında bəstələnən melodiya	24
“Şur” ladında bəstələnən melodiya	24
“Rast” və “Şur” ladlarında sekvensiyaların diatonik səslərdən oxunması	24
Major və harmonik minorda D ₇ , D ₆₅ , D ₄₃ , D ₂ ; natural majorda KVII ₇ ;	
harmonik majorda və minorda əks VII ₇ – həlli ilə oxunması	25

VI SINİF

Fa-diyez major, sol-bemol major, re-diyez minor, mi-bemol minor tonallıqları. “Segah” və “Şüstər” ladları.	
Mürəkkəb sinkopalar, xromatizmlər, yönəlmə və modulyasiyalar	30
<i>Vokal- intonasiya çalışmaları</i>	
Fa-diyez major, re-diyez minor, sol-bemol major, mi-bemol minor qammalarının üç növünün və akkordlarının oxunması	48
Harmonik majorda və harmonik minorda səciyyəvi intervalların oxunması	50
Harmonik majorda və eyniadlı minorda üçtonların (2-ci növünün) oxunması	51
Harmonik majorda və harmonik minorda artırılmış üçsəsliklərin oxunması	52
Səslərdən dörd növ üçsəsliklərin oxunması	52
Səslərdən dominantnonakkordun oxunması	53

Dominantseptakkordun dönmələri üzərində modulyasiyalı sekvensiyaların oxunması	54
Köməkçi xromatizm üzərində çalışmalar	55
“Segah” ladında bəstələnən melodiya	56
“Şüstər” ladında bəstələnən melodiya	56
“Segah” və “Şüstər” ladlarında sekvensiyaların oxunması	56

VII SİNİF

Do-diyez major, do-bemol major, lya-diyez minor, lya-bemol minor tonallıqları. “Hümayun” ladları. Yönəlmə və modulyasiyalar.	
9/8, 5/4, 5/8 və dəyişkən ölçülər	57
<i>Vokal-intonasiya çalışmaları</i>	
Do-diyez major, do-bemol major, lya-diyez minor, lya-bemol minorun üç növünün, səciyyəvi intervalların, üçtonların və akkordlarının oxunması	73
Diatonik ladların qammaları	76
İki artırılmış sekundalı ladın qammaları	76
Artırılmış ladın qammaları (bütvətonlu)	76
Əskidilmiş ladın qamması (“Rimski-Korsakovun qamması”)	77
Tonallıq daxilində II ₇ və dönmələrinin oxunması	78
“Çahargah” ladında bəstələnən melodiya	79
“Bayati-Şiraz” ladında bəstələnən melodiya	79
“Hümayun” ladında bəstələnən melodiya	79
“Çahargah”, “Bayati-Şiraz” və “Hümayun” ladlarında sekvensiyaların oxunması	80
<i>Notoqrafiya</i>	81
<i>Əsərlərin göstəricisi</i>	81